

Tegowski, Jan

Garść uwag o urzędnikach województwa wileńskiego XIV - XVIII wieku

---

Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego 14, 19-29

2011

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

JAN TĘGOWSKI
(Białystok)

Garść uwag o urzędnikach województwa wileńskiego XIV–XVIII wieku

Einige Bemerkungen über die Beamten
der Vilnius-Woiwodschaft 14.-18. Jh.

A handful of comments on the officials of the Vilnius Voivodeship
from the 14th to the 18th centuries

1. Wprowadzenie. 2. Dopelnienia. 3. Uwagi końcowe.

1. Einführung. 2. Ergänzungen und Korrekturen im Beamtenregister. 3. Schlussbemerkungen.

1. Introduction. 2. Further comments. 3. Final remarks.

1

Od ukazania się pierwszego tomu *Urzędników Wielkiego Księstwa Litewskiego* pod redakcją Andrzeja Rachuby¹ upłynęło już kilka lat i dziwi nieco, że to znakomite opracowanie nie spotkało się z należnym mu oddźwiękiem. Pełni ono bezcenną rolę źródła informacji w większości prac dotyczących dziejów Wielkiego Księstwa Litewskiego. Z całą pewnością ilość i jakość informacji zawartych w tym wykazie urzędników budzi szacunek i uznanie dla zespołu Autorów. Bo też i wykonali oni kolosalną pracę, przedzierając się przez wiele archiwaliów, zbiorów bibliotecznych i publikacji źródłowych, prowadząc kwerendę z wielką starannością i pasją. Opracowanie to konsumują i będą konsumować liczne pokolenia historyków, którym dzieło to skróci czas poszukiwań informacji o ludziach i ukaże kontekst społeczny, w którym osoby te funkcjonowały. Nie ma jednak poszukiwań całkowicie skończonych, prac absolutnie doskonałych, co napawa optymizmem kolejne pokolenia historyków. Toteż zadaniem każdego

---

¹ *Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy*, t. 1: *Województwo wileńskie XIV–XVIII wiek*, red. A. Rachuba, oprac. H. Lulewicz, A. Rachuba, P.P. Romaniuk, przy współpracy U. Jemielianczuka i A. Macuka, Warszawa 2004.

badacza jest, by drobne braki wielkich dzieł uzupełniać i prostować, dyskutując o wątpliwościach, którymi w opracowaniu autorzy dzielą się z czytelnikiem. Prowadząc kwerendę źródłową do realizacji pewnych tematów badawczych, natykamy się często na interesujące źródła dotyczące rozmaitych zagadnień. Tak było i w tym przypadku. Nie poszukiwałem specjalnie w archiwach i bibliotekach informacji o urzędnikach województwa wileńskiego, lecz przy okazji innych prac na nie trafiałem. W ten sposób zgromadziłem kilka uzupełnień *Spisu*, głównie dotyczących chronologii występowania niektórych urzędników oraz ich małżeństw.

2

Uwagi przedstawię w kolejności, w jakiej jest ułożony spis urzędników województwa wileńskiego, a więc nie według chronologii, lecz numeracji w spisie poszczególnych osób.

2.1. Autorzy spisu urzędników województwa wileńskiego uznali, że namiestnikiem (starostą) w Gieranonach (nr 23) był wymieniony w akcie pokoju mełneńskiego z 1422 r. Iwaszko Gasztołd. Swe przypuszczenie oparł na mylnym odczycie miejsca sprawowanej funkcji przez Gasztołda (dokonanym jeszcze przez Macieja Dogiela i Ignacego Daniłowicza) *tenutarius Durazenenensis* i skojarzeniu go z tym, że w dniu 13 II 1433 r. Zygmunt Kiejstutowic nadał temu wielmoży na własność włość gieranońską. W niedawno opublikowanym wydawnictwie źródłowym dokumentów strony polsko-litewskiej pokoju mełneńskiego² Iwaszko Gasztołd został prawidłowo odczytany jako starosta w Surazu na Podlasiu. Jednak już w komentarzu do pieczęci został określony pod wpływem lektury pracy Lidii Korczak jako „namiestnik dorsuniszi”³. Z całą pewnością Iwaszko (Jan) Gasztołd powinien zatem zostać wykreślony z listy namiestników gieranońskich, a o tę osobę należałoby uzupełnić listę urzędników podlaskich, gdzie starostwa suraskiego w ogóle nie uwzględniono⁴.

2.2. Następną uwagą uzupełnienia listy urzędników zwanych namiestnikami bądź dzierżawcami markowskimi. Pod numerem 71 odnotowany jest Lew Iwanowicz Roski, który według Adama Bonieckiego objął tę funkcję już

² Dokumenty strony polsko-litewskiej pokoju mełneńskiego z 1422 roku, wyd. P. Nowak i P. Pokora, Poznań 2004, s. 11

³ *Ibidem*, s. 90–91, pieczęć nr 108; L. Korczak, Litewska rada wielkksiążęca w XV wieku, Kraków 1998, s. 82. Zwrócił już na to uwagę T. Jaszczolt, *Fundacje kościelne na Podlasiu do końca XV wieku* [w:] *Kościół a państwo na pograniczu polsko-litewsko-białoruskim. Źródła i stan badań*, red. M. Kietliński, K. Sychowicz i W. Śleszyński, Białystok 2005, s. 45, przyp. 246.

⁴ *Urzednicy podlascy XIV–XVIII wieku. Spisy*, opr. E. Dubas-Urwanowicz, W. Jarmolik, M. Kulecki, J. Urwanowicz, Kórnik 1994.

w 1543 r., a potwierdzony po raz pierwszy jako taki w źródle 5 VII 1544 r., zaś po raz ostatni w dniu 15 I 1555 r. W Archiwum Tyzenhauzów znajdujemy jednak wypis z ksiąg grodzkich oszmiańskich z 31 III 1570 r., w którym Stefan Lwowiec Roski pokazał w sporze z Jerzym Tyszkiewiczem Łohojskim wojewodą brzeskim i dzierżawcą wołkowyskim dokumenty swego ojca. Szczególnie interesujący jest drugi z nich z trzema pieczęciami pod datą 1542 r., indykta 1, zawierającym akt sprzedaży przez ziemianina powiatu wileńskiego Jana Mickowicza Mlekuna z Giedrojc ziemi pasznej w Niestaniszkach, panu Lwu Iwanowiczu Roskiemu, **dzierżawcy markowskiemu**, za 30 kop groszy⁵. Problem w tym, że indykcja 1 wypadała dopiero od 1 marca 1543 r. Możliwe zatem, że pomyłona została data roczna owego dokumentu o rok, co potwierdziłoby informację A. Bonieckiego, że Lew Roski mógł objąć tę funkcję już w 1543 r.⁶ Dodać tu jeszcze możemy, że żoną Lwa Iwanowicza Roskiego była księżniczka Aleksandra Fiodorowna Horska, która przeżyła swego męża⁷. Nie była to jego pierwsza żona, gdyż wcześniej poślubił wdowę po Wasylu Misuniczu, która była siostrą biskupa żmudzkiego Mikołaja Wieżgajłowicza.

2.3. Wspomnieć warto, że ciwun wileński Andrzej Janowic Zawiszyc (nr 233) był żonaty z Barbarą Mikołajówną Kieżgajłówną i ich dzieci dziedziczyły majątki po Kieżgajłach⁸.

2.4. Koniuszy wileński Marcin (nr 436) Maciejowic wystąpił jako darczyńca klasztoru franciszkanów wileńskich razem z żoną Małgorzatą (Maszką) w 1441 r.⁹ (wtedy nie tytułowany koniuszym), nadając im dziesięcinę ze swego dworu Raczkiszki (obecnie Jašiūnai). Widocznie jeszcze wtedy Marcin nie piastował swego urzędu. Jest pewne, że urząd koniuszego Marcin uzyskał za czasu wojewody wileńskiego Dowgirda, czyli przed początkiem 1443 r. (zob. nr 1097). W każdym bądź razie już na dokumencie swego brata Jana Maciejowica z 8 marca 1446 r. wymieniono go jako *nobili viro Martino Conyuchssso*¹⁰. O tym, że koniuszy wileński Marcin jest identyczny z donatorem na rzecz franciszkanów, dowiadujemy się z dokumentu jego córki Katarzyny Szkyłondzyny z 1509 r.¹¹ Wprawdzie na dokumencie z 1441 r. nie wymieniono obok innych dzieci

⁵ Archiwum Tyzenhauzów, C 1, s. 423–447.

⁶ A. Boniecki, *Poczet rodów w Wielkim Księstwie Litewskim w XV i XVI wieku*, Warszawa 1887, s. XXXIII.

⁷ J. Wolff, *Kniaziowie litewsko-ruscy od końca czternastego wieku*, Warszawa 1895, s. 139.

⁸ K. Pietkiewicz, *Kieżgajłowie i ich latyfundium do połowy XVI wieku*, Poznań 1982, tabl. I, 6.6; G. Breger, *Chacjuchova*, Minsk 2001, s. 11.

⁹ Kodeks dyplomatyczny katedry i diecezji wileńskiej, nr 169, t. 1 (1385–1507), Kraków 1948.

¹⁰ KDKDW, nr 182, s. 209.

¹¹ S. C. Rowell, *Winning the living by remembering the Dead? Franciscan Tactics and social Change in Fifteenth – century Vilnius. Tarp istorijos ir būtovės. Studijos prof. Edvardo Gudavičius 70 – mečiui*, Vilnius 1999, s. 116–117, Appendix Two, nr 1.

Marcina i Małgorzaty, ich córki Katarzyny, to jednak zaznaczono tam: *liberis nostris Stanislaō [...] et aliis sequentibus*, co wskazywało na możliwość posiadania następnych dzieci przez tę parę. Wydawcy słusznie korygują wzmiankę z Metryki Litewskiej o piastowaniu przezeń ostatni raz urzędu koniuszego: *Sam korol prikazał, a roskażywał korolju pan Martin, koniušij, a pisał Jakub, a dan u Wilni, miesiaca Oktebra 30 den, indykt 3*¹², uznając, że chodzić może nie o indykt 3, a 13, co daje podstawę do datowania tej wzmianki na 30 X 1449 r. Był on bratem Jana Maciejowica zwanego Koniuchem, który z żoną i dziećmi także obdarował konwent franciszkanów wileńskich w 1446 r.¹³ Właśnie te kilka dodatkowych informacji o tym koniuszym wileńskim wzbogacają informacje o jego rodzinie.

2.5. Kolejne dopełnienie *Spisu* dotyczy chronologii występowania na urządzie chorążego wileńskiego pana Szczęsnego Szymkowicza Romanowicza, którego ostatni raz na tej godności Autorzy *Spisu* (nr 208) odnotowali 10 VI 1578 r. Okazuje się jednak, że Szczęsny Szymkowicz występuje z tym urzędem jeszcze 12 VI 1579 r.¹⁴ Dodać tu można, że chorąży wileński imię otrzymał po dziadzie, macierzystym kniaziu Szczęsnym Marcinowiczu Świrskim, którego córka Katarzyna wyszła za mąż za Szymka Romanowicza około 1530 r.

2.6. Czytając dokument dotyczący sprzedaży majątności Wiązów przez kniazia Ludwika Michałowica Świrskiego na rzecz Lwa Iwanowica Borejszy Roskiego z dnia 8 VIII 1529 r. dowiadujemy się, że kupujący był pisarzem wojewody wileńskiego Olbrachta Gasztołda i namiestnikiem Rakoniskim¹⁵. W tym czasie na służbie wojewody Olbrachta Gasztołda było co najmniej trzech innych pisarzy: Marcin Tur (nr 582), Okołów Hrehorowicz (nr 583) i Bohdan Michajłowicz Siemaszko. Lwa Iwanowica Roskiego należałoby umieścić za tym ostatnim.

2.7. Na podstawie wzmianki w księdze ziemskiej powiatu zawilejskiego, gdzie aktykowano 6 VII 1795 r. dokumenty podziału majątków między Steckiewiczami i Horainami, możemy uzupełnić listę pisarzy grodzkich wileńskich o niejakiego Sołtana poświadczonego razem z namiestnikiem wileńskim Bohdanem Andrejewiczem Epimachem, którzy potwierdzili dokument kupna dóbr Dubotołki od Katarzyny Szczęsnówny Świrskiej i jej męża Szymka Romanowicza, wydając dekret *pod datuju 1550, miesiaca Fiewrala, indykta 8*¹⁶. Funkcjonowanie Sołtana na

¹² Lietuvos Metrika, kn. 3(3)1440–1498, Vilnius 1998, s. 20.

¹³ KDKDW, nr 182; S. C. Rowell, *Archival Interface: The Goschowiczes in Gdańsk and Vilnius, 1442–1483* [w:] *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos šaltiniai. Faktas. Kontekstas. Interpretacija, sudarė A. Dubonis et alii*, Vilnius 2007, s. 385–386.

¹⁴ Biblioteka PAN w Krakowie, Rps nr 3411, k. 10–11.

¹⁵ AGAD, Dokumenty Pergaminowe, nr 5885.

¹⁶ Centralne Archiwum Historyczne Litwy w Wilnie (cyt. dalej CAHL), S.A. 6429 fol. 78v.

tym stanowisku jest możliwe w owym czasie, jego poprzednik Łukasz Haraburda (nr 589) bowiem pojawił się jedynie raz 11 VIII 1549 r., zaś następca Marcin Andrejewicz Mackowicz (nr 590) po raz pierwszy wystąpił 18 VIII 1551 r. Dość zagadkowe jest też wystąpienie na urzędzie pisarza ziemskiego wileńskiego w dniu 17 VI 1583 r. pana Jana Wojciechowicza¹⁷. Jest on jednak prawdopodobnie tożsamy z Janem Wojciechowiczem Mleczką, sędzią ziemskim wileńskim i pisarzem upickim (zob. nr 917). Mogło dojść zatem w cytowanym źródle do przeniesienia urzędu pisarza upickiego na wileński.

2.8. Następną uwagą dotyczy małżeństwa pisarza wojewody wileńskiego Stanisława Stanisławowica Mordasa (nr 591), następnie sędziego zamkowego (nr 865), o którym z nieco późniejszego źródła dowiadujemy się, że był żonaty z Hanną Romanowicówną Szczytówną, która po jego śmierci wyszła za mąż za sędziego ziemskiego wileńskiego Jurija Wojciechowica Bałozora. Interesującym nas źródłem jest mandat króla Stefana Batorego do sądu ziemskiego powiatu oszmiańskiego z 15 XI 1582 r., by ten rozpatrzył sprawę sporną między Pawłem Andrejewicem Świrskim i jego bratankami a sędzią ziemską województwa wileńskiego Juriewą Białozorową Hanną Szczytówną Romanowicą o ziemię i ludzi nad jeziorem Świrem zastawione niegdyś przez nieboszczkę księżnę Wojciechową Juchnowicową Świrską¹⁸. Zofia Wojciechowa Świrska, która owdowiała w 1548 r., zmarła po 1557 r., zaś przed listopadem 1558 r., a zatem małżeństwo ze Stanisławem Mordasem mogło wtedy przyjść do skutku. Ponieważ Stanisław Mordas zmarł zapewne po 7 II 1566 r., do ponownego wyjścia za mąż Hanny Szczytówny za Jerzego Białozora mogło dojść najwcześniej w końcu 1566 r. Nie wiemy jednak, czy znana autorom spisu urzędników województwa wileńskiego Helena Lewoniówna nie była osobą tożsamą z Heleną Szczytówną (Leona) Romanowicą. W każdym razie, Hanna Szczytówna przeżyła swego drugiego męża, który ostatni raz wystąpił w źródłach 31 V 1577 r.

2.9. Kolejny problem to występowanie na funkcji podwojewódzkiego (namiestnika) wileńskiego kniazia Jana Bolesławowica Świrskiego (nr 807). W wykazie urzędników odnotowano jego pierwsze wystąpienie na tej funkcji 3 II 1587 r. Jednakże jest wcześniejszy dokument poświadczający piastowanie przez Świrskiego tego urzędu, a mianowicie akt intromisji pana skarbnego Wielkiego Księstwa Litewskiego, Łukasza Mamonicza, w wykupione z długów od księżniczki Połonii Pawłówny Świrskiej 9 służb w Świranach, datowany 30 VII 1586 r.¹⁹ Z datą tą nie koliduje ostatnie wystąpienie na urzędzie podwojewódzkiego wileńskiego poprzednika kniazia Świrskiego, pana Michała Fronckowi-

¹⁷ CAHL, F 716, op. 2, dz. 131.

¹⁸ *Nacjanalny gistoryczny archiv Bielarusi*, F 1776, op. 1, nr 9, k. 1290–1290v.

¹⁹ CAHL, F 1178, op. 1, dz. 298, k. 31.

cza Rdzimińskiego (4 IX 1585 r.). Tytułem uzupełnienia danych o kniaziu Janie Świrskim dodać trzeba, że po śmierci pierwszej żony Hanny Stefanówny Rahożianki (+ 14 I 1588 r.), ożenił się on jeszcze raz z panią Dorotą Górską, o czym dowiadujemy się z dokumentu kniazia Świrskiego wystawionego na rzecz Samuela i Szczęsnej Jaroszówny Świrskiej, Wnorowskich z 27 IV 1593 r.²⁰

2.10. Na uzupełnienie zasługuje też kwestia obsady urzędu sędziego ziemskiego wileńskiego w czasie bezkrólewia po śmierci Stefana Batorego (+ 12 XII 1586 r.). W tym czasie, jak dowiadujemy się z dokumentu sądowego z 5 IV 1587 r., ze względu na niemożność bywania na sądach Jana Wojciechowicza Mleczki zastąpiono go na rokach marcowych 1587 r. panem Walentynem Juroszewiczem (może przekreślono nazwisko Jaroszewicz?)²¹. Ten sędzia kapturowy nie utrzymał się na urzędzie, gdyż nowy król Zygmunt III Waza w dniu 30 IV 1588 r. mianował na wakat po Mleczce pana Jana Mikołajewicza Wizgirda (nr 918).

2.11. Autorzy spisu urzędników województwa wileńskiego mają wątpliwości co do ostatniego wystąpienia w źródłach kniazia Iwana Tymofiejewicza Kroszyńskiego, który równocześnie pełnił urząd wojskiego wileńskiego (nr 1133) i podkomorzego brasławskiego (nr 4348) oraz starosty upickiego.²² Jako wojski wileński występuje po raz ostatni 6 X 1569 r., zaś na stanowisku podkomorzego brasławskiego odnotowano go po raz ostatni 27 I 1570 r. Wydawać by się mogło, że książ Iwan Tymofiejewicz Kroszyński zmarł niedługo przed 25 VI 1570 r., gdyż pod tą datą została wydana nominacja na urząd podkomorzego brasławskiego dla jego następcy Hrehorego Andrejewicza Mirskiego (nr 4349). Jednak następca kniazia Kroszyńskiego na urząd wojskiego wileńskiego, Jan Abramowicz (nr 1135), został powołany też w czerwcu, ale 1571 r. Nie dowierając wpisowi w księdze ziemskiej upickiej, gdzie jeszcze 19 VII 1570 r. książ Iwan Kroszyński jest wymieniony jako żyjący, autorzy spisu urzędników uznali, że zaszła tam jakaś pomyłka. Sądzę, że w tej sprawie należałoby uwzględnić dokument układu między Kroszyńskim a skarbnym królewskim i woskowniczym wileńskim Iwanem Zareckim, o dochody skarbowe zawartego 14 sierpnia 1570 r., gdzie książ Iwan Tymofiejewicz nazwany jest wojskim wileńskim, podkomorzym brasławskim i starostą upickim i jako taki domaga się wypłacenia mu należnych 1050 kop groszy litewskich²³. Rozumowanie to potwierdza fakt, że na starostwo upickie po śmierci Iwana Kroszyńskiego został powołany Iwan

²⁰ NGAB, F 1776, op. 1, dz. 1, k. 455–458v.

²¹ CAHL, F1671, op. 4, dz. 487, k. 108: *Walentyn Juroszewicz pro niebytnost na on czas pana Jana Wojtiechowicza Mleczka, sudi ziemskoho wilenskoho na miestce jeha miłosti od panów szlachty obywatelaj wojwodstwa wilenskoho, kotoryje do toho prybyły, na rokoch marcowych obrany...*

²² *Urzednicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy*, t. 2: *Województwo trockie XIV–XVIII wiek*, red. A. Rachuba, Warszawa 2009, nr 3932, s. 524.

²³ AGAD, Archiwum Tyzenhauzów, E 557.

Zarecki dopiero w dniu 25 V 1571 r.²⁴, co świadczy o tym, że książę Kroszyński zmarł dopiero przed tą datą. W związku z tym należy domniemywać, że wszystkie trzy urzędy książę Iwan Tymofiejewicz Kroszyński piastował aż do swej śmierci, która nastąpiła między 14 sierpnia 1570 a 25 maja 1571 r.

2.11a. W wykazie u wójtów wileńskich należałoby uwzględnić Pawła występującego jeden raz w źródle 30 XII 1404 r. (*Księga ziemi czerskiej 1404–1425*, wyd. T. Lubomirski, Warszawa 1879, s. 1, zap nr 5).

2.12. Ponieważ autorzy spisu urzędników Wielkiego Księstwa Litewskiego starali się wykazać z kim owi urzędnicy byli żonaci, pragnę wtrącić, iż wyszogrodzki wileński Iwan Borysowicz Mikulicz (nr 1219) był żonaty z niejaką Tomiłą Andrzejówną, z którą jest poświadczony jako biorący w zastaw za 16 kop groszy litewskich na 1 rok (od 1572 do 1573) jedną służbę z jednym poddanym od Jana Bohdanowica Chwiedkowicza²⁵.

2.13. W przedstawianych uwagach uwzględniamy też osobę Łukasza, pierwszego pisarza wojewody wileńskiego Mikołaja Radziwiłłowicza, o czym znajdujemy wiadomość w liście tegoż wojewody z 1 II 1493 r.: *A postaliśmy do was na the sprawę widzem diaka naszego Łukasza, aby tho wszystko było im [tj. franciszkanom oszmiańskim] odprawiono tak, jakoby im tego żal nie było, przed tem naszym widzem. A jeślibyście przed tem widzem naszym nie chcieli im tych grabieży pooddawać i thych główszczyzn popłacić, y gospodar jego msc kazał na nas the grabieże y główszczyzny odprawić pisarzowi swemu Fedku*²⁶. Pisarz Łukasz zatem winien zostać umieszczony przed Sieńkiem Terechowiczem (nr 579).

2.14. W kolejnym przypadku nie wiadomo, czy nie mamy do czynienia z pomyłką. Zwraca uwagę zmieniony zestaw imion pisarza ziemskiego oszmiańskiego (nr 1619), który w spisie urzędników występuje jako Kazimierz Andrzej Zakrzewski, zaś w jednym z dokumentów z 1680 r. nazwany został Andrzejem Stanisławem Zakrzewskim²⁷.

2.15. Mamy także możliwość cofnięcia momentu ponownego objęcia urzędu podstarościego oszmiańskiego przez Dymitra Pawłowicza (nr 1724), gdyż widymus z ksiąg grodzkich oszmiańskich datowany 3 stycznia 1591 r. w sprawie Adama Roskiego wymienia go po staroście oszmiańskim Stanisławie Narbucie, a przed sędzią grodzkim Jurijem Janowiczem Wiałbutem²⁸.

2.16. Na urzędzie podstarościego oszmiańskiego w latach 1596–1610 odnotowany został przez autorów spisu urzędników województwa wileńskiego (nr

²⁴ Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego, t. 2, nr 3933.

²⁵ AGAD, Archiwum Przeździeckich, s. 195.

²⁶ Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk, f. 256, nr 1794 (odpis K. Jablonskisa), k. 8–8v.

²⁷ AGAD, Arch. Przeździeckich, A 1, s. 143.

²⁸ AGAD, Archiwum Tyzenhauzów, C–2, s. 199.

1727) Iwan Iwanowic Kozioł (Kozieł), ale w aktach dotyczących spraw spornych plebana świrskiego księdza Wojciecha Kolczyńskiego z okoliczną szlachtą znalazł się wypis z ksiąg grodzkich sygnowany datą 15 sierpnia 1606 r., wystawiony przez podstarościego oszmiańskiego Iwana Szyło²⁹. Trudno odnieść się do tej sprawy w sposób jednoznaczny – czy był jakiś moment przerwy w sprawowaniu funkcji przez Iwana Kozła, czy też z uwagi na identyczność imion nastąpiła kontaminacja tych dwóch osób.

2.17. Drobnym wtrętem może być informacja o pierwszym wystąpieniu na funkcji pisarza ziemskiego oszmiańskiego pana Jarosza Wołana (nr 1614), który poświadczał podział majątków między Steckiewiczami i Horainami 19 VI 1636 r.³⁰ Imię Jarosz jest spolszczeniem imienia Hieronim. W tymże samym dokumencie z 19 VI 1636 r. znajdujemy pierwsze poświadczenie na urządzie podsędka oszmiańskiego Jana Kierdeja (nr 1703)³¹.

2.18. Z tego samego dokumentu zyskujemy wiadomość o drugim imieniu sędziego oszmiańskiego Stanisława Korewy (nr 1835), które brzmiało Stefan.

2.19. Korektę w sprawie pierwszego poświadczenia Trojana Strawińskiego na urządzie sędziego grodzkiego oszmiańskiego (nr 1808) możemy poczynić w oparciu o pokwitowanie zbieranego podatku z roku 1648³². W spisie urzędników wileńskich Strawiński poświadczony został na tym urządzie pierwszy raz 4 X 1649 r. Jego poprzednik Jan Chodźkowicz Niemira po raz ostatni wystąpił w tej roli 3 IX 1647 r., co czyni wiarygodną informację z pokwitowania podatkowego z 1648 r.

2.20. Podobnie rzecz ma się z sędzią ziemskim oszmiańskim Janem Onikiejewiczem Korsakiem (nr 1611), który potwierdzał przywilej wojewody wileńskiego Mikołaja Radziwiłła z 1516 r. na 5 włók ziemi dla Łukasza Szyszły w dniu 5 VII 1612 r. jeszcze jako pisarz ziemski oszmiański³³.

2.21. Do grona urzędników ziemskich powiatu oszmiańskiego z końca XV w. należałoby wpisać też Wojciecha Naruszewicza, do którego jako ciwuna oszmiańskiego 26 lutego 1493 r. list z Wilna skierował wielki książę litewski Aleksander Jagiellończyk w sprawie franciszkanów w Starej Oszmianie³⁴. Ten urząd traktowany był zamiennie z funkcją starosty, zatem Wojciech Naruszewicz mógł pełnić go po swym krewnym Stanku Naruszewiczu (nr 1972), którego odnotowano tylko raz 27 III po 1486 r., a przed Mordasem Myszkowiczem – po raz pierwszy na tej funkcji 16 VII 1494 r. (nr 1973).

²⁹ Archiwum Historyczne Litwy w Wilnie, F 684, op. 1, nr 4523.

³⁰ CAHL, S.A. 6429, fol. 77–80v.

³¹ *Ibidem*.

³² AGAD, Archiwum Tyzenhauzów, B–2/20, k. 140.

³³ CAHL, S.A. 6429, fol. 77 – 80v; jego drugie imię – Karol.

³⁴ Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie, f. 256, nr 1794, k. 9.

2.22. Następną uwagę dotyczyć będzie urzędnika powiatu lidzkiego Piotra Paszkowica Strumiły. W spisie urzędników (nr 2782) odnotowano go na urzędzie 10 IV i 23 X 1483 r. Jak wykazał to na podstawie źródeł rękopiśmiennych w swej rozprawie doktorskiej Tomasz Jaszczółt, Piotr Strumiłło sprawował swój urząd starosty lidzkiego już 29 XII 1478 r., zaś jego śmierć przypadła w czasie poselstwa do chana Mengli Gireja – co nastąpiło przed 28 XI 1485 r., gdy w sądzie wystąpiła wdowa po nim Katarzyna, córka Jana Niemiry. Zgodnie z ustaleniami T. Jaszczółta, była ona drugą żoną Piotra Strumiły. Z pierwszego małżeństwa Piotra z nieznaną z imienia żoną było zrodzonych dwoje znanych dzieci: syn Stanisław Piotrowic Kiszka oraz córka Anna, żona kniazia Jana Romanowica Świrskiego³⁵.

2.23. Kwestia występowania łowczego lidzkiego Kazimierza Odachowskiego (nr 2332) poruszona została w pracy historyka białoruskiego Fiodora Czarniawskiego. W spisie urzędników występuje ten Odachowski w roku 1764, natomiast F.V. Czarniawski przytacza dokument aktykowany w dniu 9 III 1759 roku noszący datę 23 kwietnia 1742 r. w sprawie intromisji w majątki Bielew i Perowicy dla Kazimierza i Cecylii z Świętorzeckich Odachowskich, łowczych lidzkich, odstąpione im przez Antoniego i Teofilę z Wierzbickich Uljaszewiczów³⁶. Przyjrzyjmy się sytuacji, która zaistniała w latach 40. XVIII w. w związku z obsadą tego urzędu. Otóż w dniu 8 VII 1741 r. po raz ostatni odnotowano na urzędzie łowczego lidzkiego Stanisława Włochowicza (nr 2322), po czym następuje dłuższa przerwa do 15 lipca 1745 r., gdy raz występuje Negimunt Tyszkiewicz, nb. żonaty z Rozalią Odachowską. Sprawowanie urzędu łowczego lidzkiego przez Kazimierza Odachowskiego w 1742 r. jest zatem możliwe.

2.24. Kolejną sprawą jest zagadkowy, niewymieniony w dokumencie z 1 IX 1741 r. z imienia podkomorzy wiłkomirski Chłusewicz³⁷. Nie wiemy, czy był on identyczny z podczaszym wiłkomirskim z lat 1698–1713 (nr 3394) Krzysztofem, czy też raczej chodzi o jego krewnego. Możliwość piastowania urzędu podkomorzego wiłkomirskiego przez Chłusewicza w 1741 r. istniała, gdyż jego poprzednik na urzędzie podkomorskim Ferdynand Fabian Plater (nr 3463) 27 I 1735 r. awansował na łowczego Wielkiego Księstwa Litewskiego, natomiast Franciszek Zyndran Kościakowski (nr 3464) otrzymał nominację na ten urząd dopiero 16 V 1742 r. Zatem pan Chłusewicz mógł piastować ten urząd między 27 I 1735, a 16 V 1742 r.

³⁵ T. Jaszczółt, *Szlachta ziemi drohickiej w XV i początkach XVI w. Zagadnienia społeczne, gospodarcze i genealogiczne*, Białystok 2009 (obroniona w 2010 r.), s. 284–297.

³⁶ NGAB, F 1727, op. 1, dz. 13, k. 202; F. V. Čarniauski, *Uradniki mienskaga vajavodstva XVI–XVIII stst. Bijagrafičny daviednik*, vyp. I, Minsk 2007, s. 216.

³⁷ NGAB, F 1772, op. 1, dz. 6, k. 512, (=) J. Tęgowski, *Przyczynek źródłowy do dziejów dóbr Miadzioł–Kobylnik w powiecie oszmiańskim*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne” 34, Białystok 2010, s. 140.

2.25. Co do urzędu podstarościego wiłkomirskiego nasuwa się uzupełnienie dotyczące piastowania tej funkcji przez Jana Wodorackiego, nieuwzględnionego w omawianym *Spisie*, a poświadczone dokumentem z 11 VI 1564 r.³⁸ Zaznaczmy, że jego poprzednik na urzędzie Paweł Szymkowicz (nr 3489) został odnotowany tylko raz 23 IX 1536 r., a jego następcą Tymofiej Hołownia (nr 3490) po raz pierwszy na urzędzie podstarościego wiłkomirskiego został poświadczony 17 VIII 1568 r. Niestety, nie mamy więcej poświadczeń piastowania tego urzędu przez Jana Wodorackiego. Mógł on być przodkiem lub krewnym poborcy podatkowego Jakuba Wodorackiego, który wystawił kwit o pobranym podatku z majątności postawskiej kasztelana trockiego w dniu 17 V 1633 r.³⁹, a może też był przodkiem cześnika kowieńskiego Macieja Wodorackiego h. Pobóg⁴⁰.

2.26. Odnotowany w latach 1685–1706 na urzędzie marszałka brasławskiego Kazimierz Władysław Biegański (nr 4168) był żonaty z Apolonią Deszpot z Bratoszyna Zenowiczówną, z którego to małżeństwa pochodził syn Jan Kazimierz Karol, stolnik brasławski w latach 1690–1698, podkoniuszy Wielkiego Księstwa Litewskiego, starosta starodubowski i pułkownik, o czym wiadomo ze źródeł zgromadzonych w Zbiorze Muzeum Narodowego⁴¹.

2.27. Można też dodać drobiazg dotyczący miecznika brasławskiego Michała Leona Tura: był on żonaty z Lukrecją Korfówną, która 20 czerwca 1677 r. ofiarowała kościołowi świrskiemu cudowny obraz Matki Boskiej, o czym dowiadujemy się z inwentarza rzeczy zakrystiańskich, sporządzonego 20 V 1757 r.⁴² Niestety, nie podano tam, córką którego Korfa była Lukrecja Turowa. Bardzo prawdopodobne jest, że jej ojcem był wojewodzie wendeński Wolter Szymon Korf, żyjący w latach 1621–1660⁴³.

2.28. Na koniec pewne spostrzeżenie dotyczące indeksu osobowego. Otóż na s. 701 spisu urzędników województwa wileńskiego pod hasłem „Olechnowicz” odsyła się czytelnika do hasła „Dorohostajski”. Gdy jednak zaglądamy na s. 643, przeżywamy rozczarowanie, po Dopkowiczu bowiem wymienia się Doroszkowicza, a o Dorohostajskim zapomniano.

³⁸ CAHL, F 1671, op. 4, dz. 487, k. 76.

³⁹ AGAD, Archiwum Tyzenhauzów, B–2/20, k. 135.

⁴⁰ Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego, t. 2, nr 2542, s. 361.

⁴¹ AGAD, Zbiór Muzeum Narodowego, zesp. 391, poz. 453, 630 i 701.

⁴² Biblioteka Uniwersytetu w Wilnie, F 57–B 55–38, fasc. 18, nr 34.

⁴³ Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego, t. 2, nr 355, s. 107.

3

Reasumując tę garść uwag i niemal kosmetycznych uzupełnień wiadomości o urzędnikach dawnego województwa wileńskiego raz jeszcze warto wyrazić głęboki podziw i szacunek dla autorów znakomitego opracowania. Mam nadzieję, że moje uwagi zachęcą innych historyków do wnoszenia swoich spostrzeżeń i uzupełnień tak do spisu urzędników wileńskich, jak też pozostałych opracowanych już spisów urzędników województw trockiego i smoleńskiego.